

Datum

2020-11-30

Vår referens

Anna Ekendahl

Utredningssekreterare

anna.ekendahl@malmo.se

Tjänsteskrivelse**Remiss om Rutavdrag för äldre (SOU 2020:53)
HVO-2020-5148****Sammanfattning**

Regeringen beslutade den 5 juni 2019 att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda utvidgningar av rutavdraget. Utredningen syftade bland annat till att lämna förslag på en särskild ordning för rutavdrag för äldre. I enlighet med direktivet har utredningen tagit fram ett förslag om ett utvidgat rutavdrag för äldre.

Utredningens bedömning är att det inte vore lämpligt att införa en särskild ordning för rutavdrag för äldre. Argumenten för detta är att det finns brister i samordning mellan en sådan ordning och kommunernas ansvar för äldre samt att en skattemässig åtskillnad gällande ålder kan ifrågasättas utifrån perspektivet om likabehandling. Utredningens bedömning är att det i ett eventuellt lagstiftningsärende bör övervägas om en utvidgning borde införas för samtliga enskilda som uppfyller villkoren för rutavdrag enligt gällande bestämmelser.

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen instämmer i utredningens bedömning om att det inte bör införas en särskild ordning för rutavdrag för äldre, men ifrågasätter även utredningens förslag om en generell utökning av tjänster inom rutavdraget. Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningens synpunkter på förslagen i remissen redovisas i förvaltningens förslag till yttrande.

Förslag till beslut

1. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande om remissen *Rutavdrag för äldre (SOU 2020:53)*.

Beslutsunderlag

- Rutavdrag för äldre (SOU 2020:53)
- Förvaltningens förslag till yttrande
- Tjänsteskrivelse HVON 2020-12-16 Remiss om Rutavdrag för äldre (SOU 2020:53)

Beslutsplanering

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2020-12-07

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2020-12-16

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Den 5 juni 2019 beslutade regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda utvidgningar av rutavdraget. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har fått möjlighet att svara på remissen om Rutavdrag för äldre (SOU 2020:53). Utredningen har haft i uppdrag att föreslå:

- hur rutavdraget kan utökas med vissa angivna tjänster
- en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor
- en särskild ordning för rutavdrag för äldre personer.

Slutbetänkandet har omfattat att dels lämna förslag på en särskild ordning för rutavdrag för äldre, dels analysera behovet och lämpligheten av en sådan ordning. Förslag på de övriga två punkterna om hur fler tjänster kan inkluderas och ett höjt tak för rutavdraget har utredningen redovisat tidigare i ett delbetänkande. Där föreslog utredningen att taket för rutavdrag skulle höjas till 75 000 kr samt att rutavdraget skulle utökas med fyra tjänster:

1. Tvätt vid tvättinrättning, inklusive transport av tvätten.
2. Möblering av bostad, inklusive montering av nya möbler.
3. Transport av bohag till andrahandsbutiker, loppmarknader och liknande där bohaget kan komma till återanvändning samt till och från magasinering.
4. Enklare tillsyn av bostad, t.ex. ett fritidshus.

Utredningen anser inte att det vore lämpligt att införa en särskild ordning för rutavdrag för äldre. Utredningen anser inte heller att det framkommit att det finns något uttalat behov av en särskild ordning för rutavdrag för äldre. Oavsett utredningens bedömning gällande behovet och lämpligheten av en särskild ordning för rutavdrag för äldre, ska utredningen enligt direktivet lämna ett sådant förslag. Förslaget innebär att det ska införas fem ytterligare tjänster för personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. Tjänsterna avser:

1. Sällskap i bostaden eller i samband med rekreation, nöjesarrangemang eller liknande aktiviteter utanför bostaden. Arbetet ska ge rätt till rutavdrag även om det inte har samband med annat hjälparbete av personlig art.
2. En tjänst som avser matlagning som ska avse tillredning av dagliga måltider till de som ingår i hushållet. Även bakning för hushållets behov ska ingå i tjänsten.
3. En tjänst som avser enklare tillsyn av bostaden även om arbetet utförs när den äldre personen är hemma.
4. En tjänst som avser olika trädgårdsarbeten, vilket ska omfatta ett flertal arbeten som inte omfattas av det vanliga rutavdraget och ska avse bl.a. plantering av blommor, träd och buskar. I tjänsten ska också ingå plockning av bär och frukt. Arbetet ska utföras på tomt eller i trädgård i nära anslutning till bostaden.
5. Rastning, passning och enklare skötsel av hund, katt och andra sällskapsdjur. Tjänsten ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden. En rastning av sällskapsdjuret ska påbörjas och avslutas vid bostaden.

Utredningens bedömning är att en särskild ordning för rutavdrag för äldre inte bör innefatta en högre subventionsgrad än i dag eller ett högre tak för maximal skattereduktion. Nedan listas positiva och negativa effekter av en sådan ordning som utredningen kommit fram till.

Positiva effekter av en särskild ordning för rutavdrag för äldre

- De tjänster som utredningen föreslår förväntas bli efterfrågade av äldre, om än inte i

- någon större omfattning jämfört med de tjänster som idag ger rätt till rutavdrag.
- Tjänsterna kan också i någon mån svara mot ett behov hos äldre i den meningen att det med stor sannolikhet finns enskilda som är beredda att betala för att få tjänsten utförd.
- Genom förslagen ges anhöriga möjlighet att köpa ruttjänster till äldre närstående, vilket kan underlätta för de anhöriga som idag har svårigheter att få livspusslet gå ihop.

Effekterna av förslagen antas dock bli begränsade men ändå svagt positiva för både anhöriga och äldre. Förslagen antas vidare innebära små, positiva samhällsekonomiska effekter. Sannolikt kommer dock effekterna på tillväxt eller sysselsättning i ekonomin i sin helhet vara försumbara.

Negativa effekter av en särskild ordning för rutavdrag för äldre

- Idag ges rutavdrag för samma typ av tjänster som kommunerna är skyldiga att enligt socialtjänstlagen tillhandahålla äldre genom insatser, stöd och hjälp. Dessutom tillhandahåller vissa kommuner servicetjänster åt äldre enligt lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter som kan likna sådant arbete som kan köpas som rutarbete. Dessa system är idag inte samordnade. Blandningen av olika aktörer som utför olika tjänster åt äldre och villkoren för dessa ger, enligt utredningens mening, redan idag en otydlighet vad gäller roller och ansvar för äldre personers situation. Ett rutavdrag som är särskilt riktat till äldre personer skulle kunna göra det ännu otydligare var gränserna för var individens respektive kommunens ansvar går.
- Ett särskilt rutavdrag för äldre handlar om att skattemässigt särbehandla en grupp av personer. Den särbehandling av skattskyldiga, som en åldersgräns för rutavdrag för vissa tjänster innebär, grundar sig på att personer från 65 års ålder antas ha ett annat behov än yngre av tjänsterna, vilket det inte finns vetenskapligt stöd för. Särbehandlingen av personer som fyllt 65 år vid årets ingång kan därför anses vara olämplig utifrån principerna om likabehandling och de av riksdagen antagna skattepolitiska riktlinjerna.

Principiella överväganden

Utredningen har satt upp ett antal principer som ett särskilt rutavdrag för äldre kan utformas efter. Utredningen anser att en principiell inriktning för ett särskilt rutavdrag för äldre personer bör vara att det ska möta en eventuell efterfrågan på tjänster som går utöver det behov som den kommunala äldreomsorgen ska tillgodose enligt socialtjänstlagen (2001:453). Ett särskilt rutavdrag för äldre personer bör vidare ansluta till den valfrihet som nuvarande rutavdrag innebär för den enskilde. Därmed bör rätten till rutavdrag för äldre inte vara beroende av att den enskilde har något specifikt behov. I stället bör möjligheten att använda det särskilda rutavdraget kopplas till att den enskilde uppnått en viss ålder. Förslaget om det särskilda rutavdraget för äldre ska inte påverka kommunernas åtaganden och skyldigheter i förhållande till sina äldre kommuninvånare enligt socialtjänstlagen eller andra lagar. Ett särskilt rutavdrag för äldre bör ansluta till rutavdragets huvudsyfte och utformas med syfte att påverka efterfrågan på vissa tjänster och ge enskilda incitament att köpa vissa hushållsarbeten på marknaden i stället för att utföra arbetet själva.

Kommunens ansvar

Kommunen är enligt socialtjänstlagen (2001:453) skyldig att ge bistånd för livsföring i övrigt till medborgare bosatta i kommunen som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. De tjänster som enligt utredningen är föreslagna att utökas genom rutavdraget sammanfaller i viss mån med de insatser som kommunen är ålagd att hjälpa och

stödja sina medborgare med efter en behovsprövning. Tre tjänster överensstämmer med insatserna som idag ges enligt socialtjänstlagen: ledsagning, måltidsservice samt serviceinsatser.

- Sällskapstjänsten för äldre personer avser sällskap i bostaden eller i samband med rekreation, nöjesarrangemang eller liknande aktiviteter utanför bostaden och överensstämmer med den insats som kallas för ledsagning.
- Matlagning för äldre avser tillredning av dagliga måltider till de som ingår i hushållet och överensstämmer med den insats som kan kallas måltidsservice.
- Enklare tillsyn av bostaden som kan utföras även när den äldre är hemma till viss del överensstämmer med olika delar av hemtjänst och fixartjänst.

Anhöriga

Utredningen menar att ett särskilt rutavdrag för äldre kan underlätta vardagen för anhöriga till äldre personer, vilka i förekommande fall gör stora insatser för äldre närstående. Enligt nuvarande regler kan man få rutavdrag inte bara för arbete som är hänförligt till det egna hushållet utan även för arbete som är hänförligt till en förälders hushåll. Utredningen föreslår en utvidgning av kretsen anhöriga som har rätt till rutavdrag när det gäller tjänsterna för äldre. Rätt till rutavdrag ska för dessa tjänster finnas när arbetet är hänförligt även till andra närstående personers hushåll än en förälders, förutsatt att den äldre närstående uppfyller nämnda ålderskrav för tjänsten. Med närstående avses den krets av personer som anges i 2 kap. 22 § inkomstskattelagen, t.ex. syskon och mor- och farföräldrar.

Målgrupp som avses med äldre

Med äldre personer avses i detta sammanhang personer som vid årets ingång är 65 år eller äldre. Den som uppnått denna ålder ska alltså ha rätt till rutavdrag för kostnader för arbete som ingår i nämnda tjänster. Rutavdragssystemet bygger på att enskilda gör sina egna bedömningar av varför det finns anledning att köpa en viss tjänst i hemmet. Ambitionen med att välja ut tjänster just för äldre personer bör ställas mot de negativa konsekvenserna av att peka ut en grupp personer i ett system som rutavdragssystemet. Det kan uppfattas som att personer vid en viss ålder särbehandlas och exkluderas i förhållande till övriga i samhället i stället för att behandlas som jämlikar och inkluderas.

Utredningen anser att det finns en viss efterfrågan på tjänsterna som rutavdraget föreslås utvidgas med. Därför är utredningens bedömning att det i ett eventuellt lagstiftningsärende bör övervägas om en utvidgning borde införas för samtliga enskilda som uppfyller villkoren för rutavdrag enligt gällande bestämmelser. Utredningen har enligt direktivet föreslagit nödvändiga författningsändringar. De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen instämmer i utredningens bedömning om att det inte bör införas en särskild ordning för rutavdrag för äldre men ifrågasätter även utredningens förslag om utökning av tjänster inom rutavdraget. Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningens synpunkter på förslagen i remissen redovisas i förvaltningens förslag till yttrande.

Ansvariga

Gisela Öst, förvaltningsdirektör